

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA

J/4748. számú

JELENTÉS

a géntechnológiai tevékenységgel, annak mezőgazdasági és élelmiszer-előállítási alkalmazásával kapcsolatos egyes kérdésekről és az ezeket érintő magyar stratégiáról szóló 53/2006. (XI. 29.) OGY határozatban foglaltak 2009. és 2010. évi végrehajtásáról

Előadó:

**Dr. Fazekas Sándor
vidékfejlesztési miniszter**

Budapest, 2011. október

J e l e n t é s

a géntechnológiai tevékenységgel, annak mezőgazdasági és élelmiszer-előállítási alkalmazásával kapcsolatos egyes kérdésekről és az ezeket érintő magyar stratégiáról szóló 53/2006. (XI. 29.) OGY határozatban foglaltak 2009. és 2010. évi végrehajtásáról

1. *Az Országgyűlés az 53/2006. (XI. 29.) OGY határozat 1. pontjában felkérte a Kormányt, hogy folytassa a környezeti hatásvizsgálatokat a közösségi szinten már engedélyezett géntechnológiával módosított növényfajták esetén annak érdekében, hogy a feltételezett negatív hatások a Pannon Biogeográfiai Régióban feltárásra kerüljenek, és tegyen meg minden szükséges lépést a MON 810 kukorica fajták köztermesztésbe vonása ellen, védzáradáki eljárás keretében, a 2005. január 20-án hozott magyar moratórium fenntartása érdekében, kihasználva minden diplomáciai és jogi eszközt egy esetleges kedvezőtlen európai bizottsági döntés megváltoztatására.*

a) MON810 génmódosított kukorica magyar moratóriuma

Magyarország 2005. január 20-án hazai ökológiai hatásvizsgálati eredmények alapján a MON810 kódjelű, kukoricamollyal szembeni ellenállóságot hordozó kukorica vonal magyarországi felhasználására, forgalomba hozatalára és köztermesztésbe vonására vonatkozó tilalmat, ún. moratóriumot rendelt el.

Az Európai Bizottság az Európai Élelmiszerbiztonsági Hivatal (továbbiakban: EFSA) véleményére hivatkozva, amely szerint semmilyen új tudományos információ nem szerepel a benyújtott magyar dokumentumban, ami indokolná a tilalom fenntartását, 2006 szeptemberében kezdeményezte először a magyar moratórium feloldását. A 2001/18/EK irányelvvel foglalkozó illetékes hatóságok szakbizottságának 2006. szeptember 18-i ülésén nem sikerült minősített többséget elérni a moratórium fenntartása mellett, így a Bizottság a döntést a Tanácshoz utalta. A Környezetvédelmi Tanács 2007. február 20-i ülésén a tagállamok minősített többsége az Európai Bizottság javaslata ellen szavazott. Magyarország 2007. november 30-án intézkedése alátámasztása céljából további, részletes tudományos információkat nyújtott be a Bizottsághoz, majd ezt követően többszöri szakértői egyeztetésre is sor került. Az Európai Bizottság a tudományos érveket nem találta megalapozottnak, ezért a Környezetvédelmi Miniszterek Tanácsa 2009. március 2-i ülésére ismételten beterjesztette javaslatát, a magyarországi tilalom feloldása tárgyában. Az államfő, a kormányfő, az európai parlamenti és a magyar országgyűlési képviselők, az érintett tárcák, a külképviseletek és szakmai, valamint civil szervezetek által a moratórium fenntartása érdekében kifejtett erőteljes lobbitevékenység eredményeként a Környezetvédelmi Tanács ülésén a tagállamok minősített többsége ismételten az Európai Bizottság javaslata ellen szavazott. Az Európai Bizottság a magyar moratórium kérdését ezen jelentés által felölelt időintervallumon belül nem tűzte újra

napirendre. Így a MON810 genetikailag módosított kukorica Magyarországon történő felhasználása, forgalomba hozatala és köztermesztése továbbra is tilos.

b) A környezeti hatásvizsgálatok folytatása a közösségi szinten már engedélyezett géntechnológiával módosított növényfajták esetében

A 2004. évben megkezdett géntechnológiával módosított növényfajták ökológiai és talajbiológiai hatásvizsgálatai folytatódtak annak érdekében, hogy a feltételezett negatív hatások a Pannon Biogeográfiai Régióban feltárásra kerüljenek, megfelelő tudományos eredményekkel alátámasztva ezzel a magyar moratóriumot. A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium finanszírozása keretében két ilyen jellegű hatásvizsgálat indult el. 2010-ben a MON810 génmódosított kukoricával kapcsolatban, a Magyar Tudományos Akadémia Növényvédelmi Kutatóintézete és a Szent István Egyetem Állattani és Állatökológiai Tanszéke közreműködésével elvégzett kísérletek eddigi tapasztalatai értékelésre kerültek. A projekt keretében elvégzett, elsősorban környezetanalitikai vizsgálatok jelentősen hozzájárulnak a termesztés kockázati kérdéseinek és aggályainak megválaszolásához. Külön hangsúlyt fektettek a pollenben mérhető toxintartalom mérésére. Védett lepkék tekintetében a vizsgálatok az *Inachis io* vírusos betegségének kutatása felé fordultak, amely a jelentős Cry1-érzékenységének oka lehet. Továbbá vizsgálatokat folytattak a *Vanessa atalanta* hernyókkal. Preferenciateszteket végeztek továbbá ugrovillásokkal (*Collembola*) izogenikus és *Bt*- kukoricán.

2. *Az Országgyűlés az 53/2006. (XI. 29.) OGY határozat 2. pontjában felkérte a Kormányt, hogy indítson újabb hazai környezeti hatásvizsgálatokat azon géntechnológiával módosított növényfajták esetén, amelyek engedélyezése most van folyamatban vagy a jövőben kezdődik el az Európai Unióban, és amennyiben új géntechnológiával módosított növényfajták kapnak közösségi engedélyt és kerülnek a Közösségi Fajtajegyzékre, vizsgálja meg a védzáradéki eljárás szerinti moratórium bevezetésének lehetőségét, valamint új tudományos bizonyíték fennállta esetén haladéktalanul jelentsen be védzáradéki eljárást és moratóriumot az adott növényfajtákra.*

a) A genetikailag módosított Amflora burgonya moratóriuma és az azzal kapcsolatban benyújtott bírósági kereset

Az Európai Unióban közösségi szinten köztermesztésre a kukorica fajtacsoportból a MON 810 engedélyezett. Az Európai Bizottság részéről várható volt 2009 első félévében további két genetikailag módosított (GM) kukorica fajtacsoport termesztési engedélyezése (Bt11, 1507), amelyre nem került sor. Azonban 2010. március 2-án a Bizottság engedélyezte a keményítő amilopektin tartalmának növelése céljából géntechnológiával módosított úgynevezett Amflora burgonyaterméknek (*Solanum tuberosum* L. EH92-527-1 vonal) a 2001/18/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv szerint történő forgalomba hozatalát. Szintén engedélyezte az 1829/2003/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet

alapján a géntechnológiával módosított Amflora burgonyából előállított takarmány forgalomba hozatalát, illetve az ilyen burgonyának az élelmiszerekben vagy egyéb takarmányokban való véletlen, vagy technikailag elkerülhetetlen előfordulását.

Az Amflora genetikailag módosított burgonyában található markergénekekkel összefüggésben jelentős biztonsági kételyek állnak fenn, mivel egy sor olyan, emberi és állati gyógyászatban felhasznált antibiotikummal szemben hozhatnak létre rezisztenciát, melyek az aminoglikozid csoportba tartoznak. Ezen felül az Amflora genetikailag módosított burgonya ipari termesztése a környezetre is káros hatással lehet. Mindezek alapján a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium mint géntechnológiai hatóság a géntechnológiai tevékenységről szóló 1998. évi XXVII. törvény 11/B. §-a alapján védzáradéki eljárást indított a határozatok végrehajtása ellen, továbbá a Kormány 2010. április 28-án úgy határozott, hogy a Magyar Köztársaság keresetet nyújt be az Európai Unió Bíróságára az Amflora génmódosított burgonya termesztését és takarmányként történő forgalomba hozatalát engedélyező európai bizottsági határozatok megsemmisítése céljából. A bírósági per során Magyarország mellett avatkozott be Ausztria, Luxembourg, Franciaország és Lengyelország.

A jelen határozat által kiemelt jelentőségű vizsgálatok végrehajtásával kapcsolatban meg kell állapítani, hogy a jelentős költségigény miatt azok elvégzését segítő pályázati rendszer kialakításához további erőfeszítések szükségesek. A szaporítóanyag beszerzés nehézségeinek megoldására szolgál a géntechnológiai tevékenységről szóló 1998. évi XXVII. törvény készülő módosítása. A géntechnológiai tevékenységre vonatkozó engedélyezési eljárás során a géntechnológiai hatóság a hazai környezeti hatásvizsgálatok elvégzését eddig is minden szabadföldi kísérlet kapcsán előírta, és a továbbiakban is kötelezővé kívánja tenni ezek elvégzését.

b) A környezeti hatásvizsgálatok folytatása a közösségi szinten az engedélyezési folyamatban lévő géntechnológiával módosított növényfajták esetében

Az Európai Unióban közösségi szinten köztermesztésre a MON 810 kukoricafajtacsoport és a genetikailag módosított Amflora burgonya (2010. március 2. óta) engedélyezett. A MON810 kukorica fajtacsoportra bejelentett magyarországi védzáradéki eljárás a meglévő és folyamatban lévő kísérletek eredményei alapján tudományos megalapozottsággal alátámaszthatók. A genetikailag módosított Amflora burgonya esetében a tilalmat elvégzett környezeti, valamint élelmiszerbiztonsági kísérletek hiányában a meglévő kockázatértékelés tudományos felülvizsgálata alapján kívánjuk fenntartani.

További engedélyezés alatt álló genetikailag módosított szervezetek, jellemzően kukoricabogárral szemben ellenálló génmódosított kukorica fajták vonatkozásában a Szent István Egyetem Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar Növényvédelmi

Intézete közreműködésével környezeti hatásvizsgálatok indultak. Ezen kísérletek eredményeinek értékelése folyamatos.

3. Az Országgyűlés 53/2006. (XI. 29.) OGY határozat 3. pontjában egyetért azzal, hogy a termesztés ellenőrizhetősége érdekében szigorú szabályozás szükséges az ökológiai, a hagyományos és a géntechnológiával módosított növények használatán alapuló gazdálkodási rendszerek egymás mellett élésének (koegzisztenciájának) vonatkozásában.

A 2008-as Környezetvédelmi Tanácsi Következtetések utalnak a tagállamok azon lehetőségére, hogy együtt-termesztési intézkedéseket hozzanak, és többek között GMO-mentes övezeteket alakítsanak ki. A Bizottság 2009-ben közzétette a nemzeti együtt-termesztési stratégiákról szóló második jelentését (a jelentés szerint az együtt-termesztésről 15 tagállam fogadott el jogszabályt, további három pedig jogszabálytervezet készítéséről tett jelentést), amely szerint a tagállamok olyan intézkedéseket vezettek be, amelyeknek célja, hogy a GMO-k más termékekben való előfordulása a 0,9%-os címkézési küszöbérték alatt maradjon. Az ökológiai gazdálkodásra különböző izolációs követelményeket írtak elő, ami azt mutatja, hogy az ökogazdálkodók és (egyes esetekben) hagyományosan termesztett növények termesztőit nem csak a 0,9%-os küszöbérték meghaladásakor fenyegeti jövedelemkiesés. 2010. július 13-án a Bizottság együtt-termesztésről szóló ajánlást fogadott el, amelyben elismeri, hogy a tagállamoknak nagyobb rugalmasságot kell biztosítani az olyan intézkedések kidolgozásához, amelyekkel megakadályozható a GMO-knak a hagyományos vagy ökológiai gazdálkodással termesztett növényekben való előfordulása. Ezt az új ajánlást egy olyan jogalkotási javaslat egészíti ki, amely konkrét jogalapot teremt a tagállamok számára ahhoz, hogy egyedi körülményeiket figyelembe véve területük egy részén vagy egészén korlátozhatják vagy megtilthassák a GMO-k termesztését (részletezve az 5. pontban). A jelenleg hatályos géntechnológiával módosított, a hagyományos, valamint az ökológiai gazdálkodással termesztett növények egymás mellett folytatott termesztéséről szóló jogszabály módosítása 2009-ben kezdődött, melynek folyamatába a 2010-ben lefektetett fenti elvek is érvényre jutnak.

4. Az Országgyűlés az 53/2006. (XI. 29.) OGY határozat 4. pontjában felkérte a Kormányt, hogy a géntechnológiai tevékenységről szóló 1998. évi XXVII. törvény folyamatban lévő módosításának elfogadását követően a benyújtott, de külön notifikációs eljárást igénylő módosító indítványok figyelembevételével vizsgálja meg, hogy milyen további pontosítások építhetők be az egymás melletti termesztés szabályai közé, különös tekintettel a fajtatulajdonosok együttműködési kötelezettségének és a független vizsgálatok lefolytatásának szabályozására, a szomszédos gazdálkodók, a helyi közösségek, önkormányzatok és régiók önrendelkezési jogának és vállalkozási szabadságának érvényesítésére, az ökológiai gazdálkodást folytatók érdekeinek védelmére, a felelősségi szabályok részletesebb kidolgozására, az izoláció területi és technológiai problémáinak megnyugtató megoldására, a génbanki területek védelmére, a fogyasztók informálására és érdekeik érvényesítésére, továbbá az erről készített jogszabálytervezetet a parlamenti

bizottságokkal konzultálva és velük egyetértésben az előzetes bejelentési eljárás keretében haladéktalanul nyújtsa be az Európai Bizottságnak.

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium 2008. I. félévében elkészítette a fenti kérdésekkel kapcsolatos munkaanyagot az 53/2006. (XI. 29.) OGY határozatban említett módosító indítványok alapján, amelyet a közvetlenül érintett szaktárcák, valamint az Országgyűlés Mezőgazdasági bizottsága véleményeztek. A beérkezett vélemények alapján elkészült a géntechnológiai tevékenységről szóló 1998. évi XXVII. törvény módosítására vonatkozó konkrét szövegjavaslatokat tartalmazó kormány-előterjesztés, melyet az Európai Bizottság és a tagállamok 2010. március 17-én lezárult notifikációs eljárás keretében véleményeztek.

Az előterjesztésben foglalt és az Európai Bizottság, valamint a tagállamok által eddig nem kifogásolt módosítások közül a legfontosabb a géntechnológiával módosított növényfajták fajtatulajdonosai együttműködési (mintaadási) kötelezettségének, valamint a fajtatulajdonosoktól független vizsgálatok lefolytatásának szabályozása e fajták lehetséges környezeti hatásai tekintetében. A törvénymódosítás-tervezet szerint a nem forgalomba hozatali célú kibocsátás iránti engedély-kérelem elbírálása során a géntechnológiai hatóság külön jogszabály szerinti kiegészítő, ellenőrző vizsgálatok lefolytatását írhatja elő, illetve ilyen vizsgálatokat folytathat le, a környezeti hatások megítélése érdekében. Ezen vizsgálatok lefolytatásához a hasznosító az engedély jogerőre emelkedését követő 30 napon belül köteles a géntechnológiával módosított növényfajta szaporítóanyagából a hatóságnál mintát elhelyezni. Amennyiben a hasznosító e kötelezettségének nem tesz eleget, a géntechnológiai hatóság a kiadott engedélyt visszavonhatja. A minták – a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok tiszteletben tartása mellett – kizárólag a külön jogszabályban meghatározott kiegészítő, ellenőrző vizsgálatok céljára használhatók fel.

A fentiekkel összefüggésben a törvényjavaslat felhatalmazást ad a Kormány részére a nem forgalomba hozatali célú kibocsátás engedélyezésével kapcsolatban a környezeti hatás megítéléséhez szükséges vizsgálatok körét és részletes szabályait, valamint a minta szolgáltatásának részletes szabályait meghatározó végrehajtási rendelet megalkotására.

Az előterjesztésbe a fajtatulajdonosok együttműködési kötelezettségének és a független vizsgálatok lefolytatásának szabályozása mellett az alábbi tartalmi és technikai módosítások kerültek beépítésre:

a) génbanki területek védelmének beépítése a pufferzóna fogalomba,

b) azon kötelezettség beépítése a törvénybe, hogy a pufferzónában a géntechnológiával módosított fajjal azonos faj, és a géntechnológiával módosított fajjal idegen beporzásra alkalmas fajok nem termesztethetők, és a keresztbeporzásra alkalmas gyomokat a helyes mezőgazdasági gyakorlatnak megfelelően irtani kell,

c) a termelők önkéntes döntése alapján (polgári jogi megállapodás keretében) géntechnológiával módosított fajoktól mentes zónákat lehet létrehozni, amelyeket a géntechnológiai hatóság honlapján közzétesz,

d) a menedékhely méreteinek meghatározása,

e) a kérelmező a szomszédok tájékoztatása érdekében köteles a külön jogszabályban meghatározott méretű táblát kihelyezni a földterületen arról, hogy géntechnológiával módosított növények termesztésének engedélyezése van folyamatban,

f) a géntechnológiai tevékenységről szóló 1998. évi XXVII. törvénynek a kormányzati szervezetalakítással összefüggő törvénymódosításokról szóló 2006. évi CIX. törvényhez való hozzáigazítása,

g) a külön jogszabályra történő utalásoknál, ha uniós jogszabály értendő alatta, annak konkrét megjelölése.

A tervezet a notifikációt követően további, elsősorban hatósági eljárástechnikai, illetve notifikációt nem igénylő, például a Géntechnológiai Eljárásokat Véleményező Bizottság (a továbbiakban: GEVB) tevékenységét és működését segítő szabályozási elemekkel bővült.

5. *Az Országgyűlés az 53/2006. (XI. 29.) OGY határozat 5. pontjában egyetértett azzal, hogy Magyarországnak minden fórumon törekednie kell arra, hogy erősítse a képviselői demokrácia közösségi intézménye, az Európai Parlament szerepét a géntechnológiával módosított növényekre vonatkozó döntéshozatali folyamatokban, így különösen az engedélyezési eljárás és a jelölési előírások területén, és erőfeszítéseket kell tennie annak érdekében, hogy a géntechnológiai tevékenységet érintő területek európai szabályozása a jelenleginél jobban fejezze ki az európai polgárok és helyi közösségek érdekeit, minimalizálja a környezeti és társadalmi kockázatokat, és teremtsen meg annak kereteit, hogy a technológia alkalmazásával összefüggő társadalmi többletköltségeket az azokat okozók viseljék.*

a) Rendelet-tervezet a genetikailag módosított szervezetek köztermesztésének tagállami tiltásáról/korlátozásáról

Az Európai Bizottság 2010. július 14-én hozta nyilvánosságra a genetikailag módosított szervezetekre vonatkozó új javaslatát, amely nagyobb tagállami rugalmasságot biztosít az uniós szinten engedélyezett génmódosított növények köztermesztésének korlátozására vagy tiltására a tagállam területén. A Bizottság ezzel egy olyan új, nagyobb mozgásteret biztosító ajánlást kíván elfogadni, amely lehetőséget biztosít a tagállamoknak arra, hogy a GMO-k termesztését területük nagyobb övezeteiben korlátozzák. Így GMO-mentes területek jöhetnek létre, de csak akkor, ha a tagállamok igazolják, hogy ezekben az

övezetekben más intézkedésekkel nem akadályozható meg a GMO-k hagyományos vagy biogazdálkodással termesztett növények közötti nem szándékos előfordulása és a korlátozó intézkedés arányban van a kitűzött céllal. Az európai gazdálkodók nagyon eltérő feltételek mellett dolgoznak. Különbözőek a farm és termőföld méreteik, termelési módszereik, vetésforgóik, termelési mintáik és a természetes adottságaik. Éppen ezért a GMO termesztés stratégiáit és legjobb megoldási technikáit nemzeti vagy regionális szinten kell kidolgozni és végrehajtani, az érintettek bevonásával. A hatékony végrehajtás eszköze lesz ezen kívül a szomszédos államok közötti szoros, egymás kölcsönös tájékoztatásán alapuló, határokon átnyúló együttműködés. Az új javaslat lehetővé tenné az uniós engedélyezési eljárásban alkalmazott környezeti és egészségügyi kockázatelemzésen túlmenően, egyéb indokok felhasználását is az uniós szinten engedélyezett GMO növények köztermesztésének a tagállam területén történő tiltására/korlátozására. A javaslat csak a köztermesztésre vonatkozik. A tagállam nem alkalmazhatja a jelenlegi javaslatot a GM élelmiszerek és takarmányok, a GM vetőmag szabad kereskedelmének korlátozására/tiltására. A jelenlegi uniós engedélyezési rendszer változatlanul marad. Az új jogszabály elfogadása esetén lehetővé válna, hogy a (nehezen bizonyítható) tudományos eredményekre alapozott védzáradék alkalmazása mellett, illetve helyett, a tagállamok indokolt esetben egyéb okokra is hivatkozhatnak (különböző termékekben lévő GMO szennyeződések elkerülése, társadalmi okok, speciális vidékfejlesztési célok, hagyományos termesztési és foglalkoztatási módok megőrzése, táj, élőhely, ökoszisztémák és szolgáltatásaik védelme, közkerölcs védelme). Ennek a javaslatnak a tárgyalása a magyar elnökség kiemelt feladata volt.

b) A környezeti kockázatértékelésről szóló EFSA-iránymutatás felülvizsgálata

A Bizottság 2008 márciusában iránymutatásainak felülvizsgálatára szólította fel az EFSA-t. 2008 decemberében a Tanács meglelégedéssel vette tudomásul a Bizottság EFSA-nak adott megbízását, és arra kérte fel, hogy legkésőbb 2010 márciusáig zárja le a kockázatértékelési útmutató felülvizsgálatát, amennyiben ez nem befolyásolja a konzultációs folyamat minőségét. A módosítások a Tanács által azonosított konkrét területekre terjednek ki: különösen a nem célszervezetekre gyakorolt lehetséges hatások értékelése, a géntechnológiával módosított növények által a fogadó környezetre gyakorolt lehetséges ökológiai hatás felmérését célzó terepkísérletekre vonatkozó kritériumok kidolgozása, azoknak az uniós földrajzi régióknak a meghatározása, amelyeken géntechnológiával módosított növények termesztethetők, a géntechnológiával módosított növények lehetséges hosszú távú hatásának felmérésére szolgáló megfelelő technikák kiválasztása, valamint a kritériumok és követelmények vizsgálata valamennyi géntechnológiával módosított növény értékelésére vonatkozóan, beleértve a 91/414/EGK irányelv hatálya alá tartozó hatóanyagokat termelő, illetve a gyomirtó szerekkel szemben ellenálló, géntechnológiával módosított növényeket is.

2009-ben az átdolgozandó útmutató első tervezetének előkészítése közben a tagállamok és az érdekelt felek részvételével szakmai viták folytak. Az EFSA GMO-panelje 2009

júniusában három egymást követő napon a tagállamok, nem kormányzati szervezetek és kérelmezők részvételével ülésezett, és a nem célszervezetekre irányuló kockázatértékelési stratégiákról, hosszú távú hatásokról, fogadó környezetekről és terepi kísérletekről folytatott vitát. Az ennek eredményeképpen megszületett útmutató-tervezetet 2010 márciusában kéthónapos nyilvános konzultációnak vetették alá; a mintegy 500 beérkezett észrevételből 250 a tagállamoktól származott.

Az EFSA és az azon belüli GMO-testület 2010. június 17-i ülésén tizennyolc tagállam is jelen volt, köztük Magyarország is, annak érdekében, hogy a nyilvános konzultációt követően pontosabban kifejtthessék tudományos észrevételeiket. 2010. szeptember 28–29-én az EFSA hasonló találkozókat rendezett, amelyeken kérelmezők, valamint nem kormányzati és környezetvédelmi szervezetek vettek részt. Mivel a téma igen összetett, és széles körű konzultációs folyamatra van szükség, az EFSA 2010 novemberében tette közzé az útmutató végleges felülvizsgált változatát.

A Bizottság 2011 áprilisában vitatta meg először az új útmutatót a tagállamokkal. Az így jóváhagyott útmutató a 2008-as tanácsi következtetéseknek megfelelően komitológiai eljárás keretében válik normatív hatályúvá és azt lehetőség szerint 2011 végére elfogadják.

Magyarország aktívan részt vett, és rész vesz jelenleg is a környezeti kockázatértékelési útmutató felülvizsgálatában.

c) Fokozottabb felügyelet a vállalatok és a tagállamok részéről

A 2008-as Következtetéseiben a Tanács támogatta annak az általános felügyeleti jelentéstételi formanyomtatványnak az elfogadását, amelyben összehangolt formában tüntethető fel az engedélyek jogosultjai által végzett felügyeletre vonatkozó valamennyi lényeges információ. Ez a felügyeleti formanyomtatvány 2009. október 13-i elfogadása óta használatban van. A Bizottság felszólítására és a felügyeleti tevékenységek terén tett további előrelépésként az EFSA vállalta, hogy értékeli a kérelmezők által az EU-ban termesztett GMO-k forgalomba hozatala után készített éves felügyeleti jelentéseket. A GMO-k környezeti kockázatainak értékelésével foglalkozó, nemrég megalakult tudományos hálózat keretében az EFSA valamennyi jelentésről tudományos véleményt tesz közzé. Ez az éves értékelés összegzi a főbb eredményeket, hozzájárulva a Tanács által is kiemelt kölcsönhatások, illetve halmozódó hatások kezeléséhez.

A Bizottság új intézkedések bevezetését mérlegeli, hogy tovább erősítse a vállalatok és tagállamok felügyeleti tevékenységeit. Ennek érdekében véleménynyilvánításra szólította fel a tagállamokat, amelyeknek 2010. október végéig el kellett juttatniuk észrevételeiket a Bizottsághoz. Emellett a Tanács 2008 decemberében saját felügyeleti intézkedések bevezetésére kérte fel a tagállamokat. A Bizottság 2010. szeptember 23-án megbeszélést

tartott a tagállamokkal, amelyen megvitatták a nemzeti felügyeleti tevékenységeket és a vállalatok által a közelmúltban leadott felügyeleti jelentéseket.

d) A társadalmi-gazdasági előnyök és kockázatok értékelése

2008 decemberében a Tanács felkérte a Bizottságot, hogy 2010 júniusáig készítsen jelentést a GMO-k és termesztésük társadalmi-gazdasági hatásairól. A jelentésnek a tagállamok által legkésőbb 2010 januárjáig benyújtott adatokon kell alapulnia, beleértve a társadalmi-gazdasági előnyökre és kockázatokra, valamint a mezőgazdasági fenntarthatóságra vonatkozó adatokat is. A Bizottság tájékoztató jellegű kérdőívet készített annak érdekében, hogy támogatást nyújtson a tagállamoknak a kért adatok előkészítésében, amelynek segítségével a tagállamok utólagos jelentést tehetnek a területükön termesztett GMO-k társadalmi-gazdasági hatásairól. Emellett a Bizottság felkérte a tagállamokat, hogy készítsenek előzetes értékelést a jelenleg engedélyezés vagy kifejlesztés alatt álló GMO-k lehetséges hatásairól. 23 tagállam adta le a Bizottság jelentéséhez szükséges adatokat, köztük Magyarország is. A Bizottság 2011. április 15-én hozta nyilvánosságra a jelentést, majd megfontolás és további megvitatás céljából továbbította az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak.

e) A szakértelem jobb felhasználása

A Tanács 2008-ban üdvözölte az EFSA-nak az átláthatóság javítása és a tagállami észrevételek figyelembevétele céljából tett erőfeszítéseit. A Tanács felkérte a tagállamokat, hogy vállaljanak tevékeny szerepet az értékelési folyamatban, és felszólította őket, hogy a kockázatértékelési időszak alatt szerzett információkról – beleértve a kérelmezőkre vonatkozó kiegészítő információkat is – nyilvánítsanak véleményt. A kiegészítő információkkal kapcsolatban a tagállamok eddig nem tettek észrevételeket.

A Tanács felkérte az EFSA-t és a tagállamokat, hogy folytassák annak az európai tudományos szervezeteket tömörítő kiterjedt hálózatnak a kialakítását, amely teret ad a tudósok közötti hatékony koordinációnak és együttműködésnek. Az EFSA a kockázatértékelési gyakorlatról és módszerekről folytatott szakmai vita elmélyítése céljából tagállami szakértőkből álló hálózatot hozott létre (tudományos hálózat a GMO-kkal összefüggő kockázatok értékelésére), amelyben Magyarország is aktív szerepet vállalt/vállalt. A tagállamok által kijelölt szervezetekből álló hálózat évente összeül; a legelső ülésre 2010. november 22–23-án került sor, a következő ülés 2011. júniusában került megrendezésre.

6. *Az Országgyűlés az 53/2006. (XI. 29.) OGY határozat 6. pontjában felkérte a Kormányt, hogy a gazdák érdekképviseleti szervezetei és más civil szervezetek közreműködésével és a média eszközeit is mozgósítva folytasson hatékony és kiegyensúlyozott tömegtájékoztatási kampányt annak érdekében, hogy mind az érintett*

termelők, mind a közvélemény tudatában legyen a géntechnológiával módosított növények termesztésének hatásaival.

A közvélemény továbbra is folyamatosan tájékoztatást kap a GMO-kkal kapcsolatos kérdésekről az érintett tárcák és háttérintézmények honlapjain (<http://www.vm.hu>, <http://biodiv.kvvm.hu>, <http://www.mebih.gov.hu>, <http://biosafety.abc.hu>). Az Országos Élelmiszerbiztonsági és Táplálkoástudományi Intézet GMO-kkal kapcsolatos anyagait az egységes élelmiszer-biztonsági szervezetalakítással összefüggésben a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal kezeli.

A Kormány nagy hangsúlyt fektet a gazdákkal való közvetlen kapcsolattartásra, ezért az érintett szaktárcák előadások keretében folyamatos tájékoztatást adnak a megyei gazda érdekképviseletek szervezésében tartott szakmai fórumokon (például 2009-2010-ben a Magyar Tudományos Akadémia által szervezett szakmai fórumok, továbbá a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, valamint a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium szakrendezvényei, sajtótájékoztatói). A szaktárcák a szakmai és civil szervezetek részére továbbra is rendszeresen tájékoztató anyagokat szolgáltatnak.

7. Az Országgyűlés az 53/2006. (XI. 29.) OGY határozat 7. pontjában felkérte a Kormányt, hogy a géntechnológiával módosított növényekkel kapcsolatos szennyeződések felderítése és megakadályozása érdekében szigorítsa a hazai ellenőrzési rendszert, továbbá támogassa a technológia hosszú távú környezeti, ökológiai és humánegészségügyi hatásainak nyomon követését biztosító nemzeti vizsgálati protokoll, eljárásrend és monitoring-rendszer hatékony működését, valamint alakítsa ki ennek egységes intézményi hátterét.

Az Európai Unióban 2009-ben és 2010-ben is számos újabb génmódosított növény került engedélyezésre élelmiszer és takarmánycélú felhasználásra. A fogyasztók egyre több információval rendelkeznek, egyre tudatosabban választanak, így a termékek GMO tartalmának feltüntetését továbbra is igénylik.

Jelenleg az Európai Unióban nem kell jelölni azon állati termékeket (tej, tojás, hús), melyeket GM takarmánnyal etetett állatokból állítottak elő. Így a végterméket fogyasztók részére a takarmányokon feltüntetett GMO jelenlét nem tájékoztat megfelelően.

Európában nagy erőfeszítések történtek a megfelelő szója –és szójadara ellátás biztosítására annak érdekében, hogy kizárják a nem engedélyezett GM termékeket. A tagállamok ellenőrző hatóságaira ezért egyre nagyobb felelősség és feladat hárul. 2009-ben a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal 4 darab hatósági mintát ellenőrzött, 2010-ben pedig 31 darab hatósági mintát ellenőrzött vetőmagok GMO szennyezettségének megállapítása céljából. A hatékony ellenőrzés érdekében megfelelő anyagi fedezet biztosítása szükséges. Növelni kell az ellenőrzések és a megfelelő laboratóriumok számát. Az utóbbi hónapokban (2011 során) a Magyarország területén végzett hatósági

ellenőrzések során több olyan esetet találtak, amelyben a GMO-mentesnek tartott vetőmag valójában GMO-val szennyezett volt. Hazánk GMO-mentes státuszának fenntartása érdekében feltétlenül szükséges a laboratóriumok felszereltségét, az ellenőrzések számát növelni, valamint a teljes ellenőrzési rendszert hatékonyabbá tenni.

A fogyasztók védelmét szem előtt tartva hatékonyan lépünk fel az Európai Unióban sajnos továbbra is esetenként megjelenő engedély nélküli GMO-k – például az Európai Unió területén illegálisan forgalomba került LL601, valamint Bt63 génkonstrukciót hordozó rizs – felderítése és piacról történő kivonása érdekében.

2010 decemberében az Európai Bizottság rendelet-tervezetet terjesztett elő a takarmányok hatósági ellenőrzésével összefüggő mintavételi és vizsgálati módszerekről az engedélyezési eljárás alatt álló, valamint a lejárt engedélyű genetikailag módosított anyagok jelenléte tekintetében. Az ipar egyes szereplői ugyan azt állítják, hogy az EU génmódosítással kapcsolatos szabályai komoly válságot okoznak a takarmányszektornak, és a gazdák arra kényszerülhetnek, hogy vagy levágják az állataikat vagy hagyják őket éhezni. Ennek az az oka, hogy Európa az olcsó importra alapozta takarmány-ellátását. A fenti vélemények szerint a nemzetközi kereskedelem súlyosan megakad, amennyiben az Európai Unió továbbra is az ún. „zéró toleranciát” alkalmazza, vagyis takarmányszállítmányokat visszautasítanak, ha azok olyan génmódosított összetevőket tartalmaznak, amelyek nem rendelkeznek európai forgalmazási engedéllyel. A GM szójadara import kapcsán felmerülő nem engedélyezett GMO jelenlét zéró toleranciájának kérdése többször került az Európai Bizottság (2010. december 14.), valamint az Agrárminiszterek Tanácsülésére is, mely fórumokon sürgető megoldást kértek egyes tagállamok és a teljes takarmány-feldolgozó ipar. Az Európai Unióban engedélyezésre kerülő GMO termékek esetében szinte minden esetben felmerülnek aggályok a nem megfelelő alapossggal elvégzett állatetelési kísérletekkel kapcsolatban, hiszen sok esetben hiányoznak a hosszú távú etetési vizsgálatok, az elvégzett toxikológiai vizsgálatok pedig vitathatóan igazolják a termék biztonságos felhasználását. Éppen ezért Magyarország következetesen kiáll amellett, hogy csakis akkor kerüljön engedélyezésre egy GM termék, ha annak biztonságos felhasználását megfelelően és alaposan elvégzett vitathatatlan vizsgálati eredmények igazolják.

Jelen tervezet technikai jellegű, de éppen azt készíti elő, hogy az Európai Unióban engedéllyel nem rendelkező (mert még folyamatban van az engedélyezés) vagy lejárt engedélyű GMO-k előfordulása esetén hatósági intézkedést lehessen foganatosítani, vagyis bizonyos előfordulás esetén az engedéllyel nem rendelkező GMO-t tartalmazó termék felhasználásra kerülhessen. Jelen tervezetet az Európai Unió egy megvalósítható és gyakorlatias kompromisszumnak tekinti, amely felismeri a jelenlegi helyzet realitását és a takarmány-ipar szorítására minimális mértékben (ez jelenleg a kimutatható határt jelenti, vagyis 0,1%-ot) a nem engedélyezett GMO-k előfordulását engedélyezi.

A tervezet tárgyalásakor Magyarország kiemelkedő figyelmet fordított a gének kombinációkat (a több transzgenés eseményt) tartalmazó GMOkra vonatkozóan. Az ilyen GMOkra a végleges szövegezés előírja, hogy EFSA általi vélemény szükséges az egyes, jelen esetben vonatkozó GMO-k vizsgálatánál, amely kimondja, hogy az adott GMO 0,1% alatti előfodulása nem káros az emberi egészségre és a környezetre. A Bizottság tervezete 2011. február 22-én az Állandó Állategészségügyi és Élelmiszerlánc Bizottság (SCoFCAH) ülésén minősített többséggel elfogadásra került.

8. *Az 53/2006. (XI. 29.) OGY határozat 8. pontja felkéri a Kormányt, hogy haladéktalanul jelölje ki az egészségügyi géntechnológiai hatóságot és szakhatóságot, valamint vizsgálja meg a nemzeti jogalkotás szükségességét a géntechnológiával módosított szervezetek egészségügyi célú engedélyezésének és felhasználásának területén.*

A feladat 2008-ban teljesült. Az egészségügyi miniszter 14/2008. (IV. 17.) EüM rendeletével az Országos Gyógyszerészeti Intézetet jelölte ki a humán-egészségügy, humán gyógyszergyártás területén, és az emberi testtel közvetlenül érintkező vegyi anyagok esetében géntechnológiai tevékenység végzését engedélyező géntechnológiai hatóságként, valamint a mezőgazdaság és az élelmiszeripar területén, illetve egyéb ipari célú felhasználás esetében géntechnológiai tevékenység végzését engedélyező eljárásban közreműködő géntechnológiai szakhatóságként.

9. *Az Országgyűlés az 53/2006. (XI. 29.) OGY határozat 9. pontjában javasolja a Kormánynak, hogy a fenti célok eléréséhez, az ezekben megjelenő nemzeti érdekeink érvényesítéséhez kérje és vegye igénybe a tudomány segítségét, és teremtsen meg számára az e kérdések tisztázásához szükséges finanszírozási és intézményi kereteket.*

A közvélemény-kutatások szerint az uniós és a magyar állampolgárok többsége nem kíván géntechnológiával módosított termékeket fogyasztani. A moratóriumok biztosítják hazánk GMO mentességét, ami gazdasági előnyt is jelent az exportpiacainkon. Az Országgyűlés által Magyarország GMO stratégiájáról 2006-ban ötpárti konszenzussal elfogadott határozat alapján a parlamenti pártok és a fogyasztók többségének akarata az, hogy a GMO mentességünk továbbra is fennmaradjon.

A géntechnológiai hatóság és a szakhatóság a 2009. és 2010. évben is rendszeresen kért iránymutatást a GEVB-től nem csak a Magyarországon beadott engedélykérelmekkel kapcsolatban. A GEVB egyes tagjai egyéni vélemény formájában nagyban segítettek a magyar álláspont kialakítását. Ugyanígy az egyes tárcák esetenként tudományos szakértőt kérnek fel egy-egy kérdésben (például a moratórium tudományos érveinek részletes kifejtése), amely hozzájárul ahhoz, hogy az 53/2006. (XI. 29.) OGY határozatban foglalt célkitűzések minél hatékonyabban valósuljanak meg.

10. *Az 53/2006. (XI. 29.) OGY határozat 10. pontja a civil társadalmat, a pártokat, valamint a médiát hívja fel, hogy saját eszközeikkel segítsék a problémakörnek a magyar*

társadalommal való megismertetését, és annak a határozatban megfogalmazott, nemzeti érdekeinknek megfelelő megoldását.

Ennek a pontnak a végrehajtása nem képezi jelen beszámoló részét. A civil társadalommal való közreműködés a 6. pontban került részletes ismertetésre.

11. Az 53/2006. (XI. 29.) határozat 11. pontjában az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy a határozatban foglalt stratégia és annak megvalósítását szolgáló feladatok végrehajtásáról első alkalommal 2007. második félévében, azt követően legalább évente egyszer számoljon be a törvényhozásnak.

A Kormány a stratégia 2009. és 2010. évi végrehajtását e jelentéssel teljesíti.